

**“MARTORII LUI IEHOVA” ȘI
“SFÂRȘITUL ACESTUI SISTEM RĂU DE LUCRURI”**

Radu Mureșan

“Jehovah’s Witnesses” and “The End of this Bad System of Things” (Abstract)

The article deals with the Jehovah’s Witnesses numerological speculations, drawing attention to three problems. The first one refers to their *attitude in front of prophecy disconfirmation*, as revealed in the present official publications. Although they are ready to accept the mistakes, they are trying to attribute their responsibility to the disloyal members or to invoke the zealous faith of the members.

Another aspect which our study takes into account concerns the *connection between fixing dates and the growth of the adherents’ number*. Because of the Organization’s ability to rationalize the fail, the disconfirmation has no major impact on the movement’s growth and the members consolidate and strength their faith (“Festinger syndrome” as known in the sociology of religion).

In this context, *the significance of the year 1914*, the date *post quem* for the beginning of the end of the world, is crucial for the identity of the Organization. Our study has showed that the year 1914 is “well secured” not through internal arguments, but through an external one: the breaking out of the First World War. This coincidence may be the premise for their further growth. However, the great challenge for the Jehovah’s Witnesses Organization is the moderate direction, which the leaders are trying to impose in the last years. It consists in observing the signs of the end instead in making numerological speculations.

Key words: Jehovah’s Witnesses, prophecy disconfirmation, end of the world, religious organization, Festinger syndrome

Pentru grupurile religioase care accentuează în predica lor iminența sfârșitului lumii (numite, cu un termen generic, “adventist-milenariste”), scenariul evenimentelor care însoțesc a doua venire a Domnului pare să fie marcat de continue dezamăgiri și eșecuri. În ce mod ele se împacă cu aceste eșecuri și în ce măsură găsesc argumente pentru a merge mai departe constituie întrebări la care încearcă să răspundă deopotrivă teologii, sociologii religiilor, antropologii sau psihologii.

Într-un studiu clasic despre “Martorii lui Iehova” se arăta că « între mișcările sectare majore care au predicat despre sfârșitul lumii, nu există o altă mișcare la care profețiile să se fi infirmat de o manieră atât de categorică ca la Martorii lui Iehova, cel puțin după « milerii » și adventiștii de ziua a șaptea care sunt strămoșii lor. În primii ani ai istoriei lor, ei nu au încetat să atragă atenția asupra unor date specifice, **1874, 1878, 1881, 1910, 1914, 1918, 1920, 1925,...** **1975**, ca având o semnificație eshatologică (...) Când aceste profeții au eșuat, ele au fost reinterpretate, spiritualizate și în anumite cazuri abandonate. Aceasta nu i-a descurajat pe

martori să fixeze alte date, sau să proclame că sfârșitul acestei lumi este o problemă de cel mult câțiva ani, sau numai de câteva luni”¹.

“Martorii lui Iehova” nu încetează să proclame că sfârșitul acestui “sistem rău de lucruri” este aproape². În publicațiile iehoviste recente se poate observa însă o tendință de îndepărtare de tradiția “calculelor” și un accent pe interpretarea “semnelor vremii: “Convingerea noastră că trăim în timpurile sfârșitului și că eliberarea noastră se apropie, depinde nu doar de un calcul cronologic, ci de evenimentele vieții de zi cu zi care se împlinesc în profețiile biblice”³. Această nouă direcție este strâns legată de procesul de denominaționalizare, adică de adaptare și acomodare cu societatea, pe care Orgaizația îl traversează în momentul de față⁴. Scopul studiului de față este de a arăta că iehovismul a fost preocupat întotdeauna de începutul “timpului sfârșitului”, de momentul Parusiei sau al primei învieri, încadrându-se astfel în tradiția speculațiilor numerologice bazate pe Cartea lui Daniel și pe Cartea Apocalipsei⁵.

Charles Taze Russell (1852-1916), fondatorul grupării “Studenții în Biblie”, cunoscută din 1930 ca “Martorii lui Iehova”, susținea că Hristos este prezent între oameni în mod invizibil încă din 1874, că în 1878 a avut loc o înviere spirituală a celor dreți și că în 1914 este “sfârșitul timpurilor păgâne”. În *The time is at hand (Timpul este aproape)*⁶, Charles Taze Russell susținea că anul 1914 însemna sfârșitul complet al “timpului neamurilor” și instaurarea Regatului lui Dumnezeu *pe pământ*. (p. 73), că Hristos va fi prezent ca nou conducător al pământului (p. 73), iar cu puțin înainte de această dată membrii Organizației vor fi glorificați; că Ierusalimul va fi restabilit și că orbirea iudeilor va fi tămăduită (p. 74)⁷. La

¹ James Penton, *Apocalypse Delayed*, Toronto, University of Toronto Press, 1985, p. 18. A se vedea de asemenea Robert Crompton, *Counting the Days to Armageddon. The Jehovah's Witnesses and the Second Presence of the Christ*, 1995.

² “Este aproape sfârșitul lumii?” în *Cum poți găsi fericirea*, Watch Tower Bible and Tract Society, 1986, p. 140-150

³ *Time and Seasons in Jehovah's Hands (Timpurile și vremurile în mâinile lui Iehova)*, “Watchtower” 15 septembrie 1998, p.10-15

⁴ A se vedea articolul nostru, *Martorii lui Iehova pe calea instituționalizării. Problema adaptării unui discurs sectar*, « Anuarul Facultății de Teologie Ortodoxă. Universitatea București », 2004, p. 555- 576

⁵ Pentru cronologia biblică la martori, a se consulta *La paix et la sécurité véritables*, Watchtower Bible and Tract Society of Pennsylvania 1986, p. 70- 76; *Comment assurer votre survie*, Watch Tower Bible and Tract Society of Pennsylvania 1984, p. 22-29; *La vérité qui conduit a la vie éternelle*, Watch Tower Bible and Tract Society of Pennsylvania 1968, p. 10-11.

⁶ Vom cita ediția franceză *Le temps est proche*, publicată în 1903 care este volumul 2 din seria “Le Divin Plan Des Ages” (6 volume scrise între 1886-1904).

⁷ Charles Taze Russell a ajuns la această concluzie, folosind metoda “un an calendaristic pentru o zi profetică”, metodă preluată de la adventiștii de ziua a șaptea, precum și numeroase paralele profetice. Toate ideile sale au fost expuse în *Time is at Hand* (1889) al doilea volum din seria *Studies in the Scripture*. Pentru Charles Taze Russell termenul “parusia” nu însemna “venire”, “întoarcere”, ci avea doar sensul de “prezența Domnului”. Ceea ce rămânea de calculat prin urmare era momentul în care se sfârșeau *cele 70 de săptămâni*, “timpul neamurilor” în profeția lui Daniel (XI, 24-27), perioada pedepșirii lui Israel. În acel moment, evreii se întorceau în Palestina și guvernarea pe care ei o întemeiau urma să reprezinte începutul Regatului lui Dumnezeu pe pământ. Russell a stabilit că “prezența” lui Hristos începea în 1874 și urma să se termine în 1914. În calcularea acestei date, Charles Taze Russell indica anul 454 î.d.Hr. (decretul de reconstruire a Ierusalimului) ca punct de plecare al acelor 69 de săptămâni din profeție. Perioada aceasta începe, conform calculelor lui Charles Taze Russell, nu în 536 î.d.Hr., data consacrată a restaurării Ierusalimului sub Cyrus, ci în 606 î.d.Hr. pe baza presupunerii că Ierusalimul a rămas pustiu timp de 70 ani (II Paralipomena, XXXVI, 21).

În *The Time is at Hand*, el spunea: “Considerăm ca un adevăr stabilit faptul că sfârșitul final al

începutul secolului al XX-lea, “Studentii în Biblie” considerau așadar că mileniul începuse și că “vestea cea bună” trebuia răspândită în întreaga lume. Gruparea a inițiat un prozelitism agresiv. Nu era vorba doar de strădania adepților de a distribui tractate la terminarea slujbelor din bisericile protestante, sau de a bate din ușă în ușă, ci Charles Taze Russell însuși a jucat un rol important în această publicitate. Serviciul de presă de la Brooklyn trimetea în fiecare săptămână predici la sute de ziare și reviste americane sau europene. Au fost organizate lungi călătorii cu un tren special care putea transporta până la 240 de persoane, iar între 1911-1912 a organizat chiar un tur al lumii. Mai mult, el a creat o producție cinematografică, *Fotodrama creației* (1912-1914), adică un film în patru părți care expunea planul divin de la creație până la instaurarea mileniului. Pelicula, care se situa între prima reprezentare cinematografică (1895) și primul film sonor (1926), era un montaj de clișee și proiecții animate sincronizate cu sunet, care a făcut înconjurul Europei și a ajuns până în Australia și Noua Zeelandă⁸

În ciuda eșecului profețiilor lui Charles Taze Russell și a faptului că acesta a fost implicat în câteva scandaluri care au ajuns până la tribunal, progresul numeric al grupării și zelul predicatorilor Regatului a fost uimitor. Profețiile lui Russell pentru anii 1881 și 1914 au servit, așa cum arăta James Beckford, “să mențină atât atașamentul acelor russeliți care au fost dezamăgiți de ne-materializarea profețiilor din 1881, cât și să păstreze un nivel ridicat de entuziasm evanghelic”⁹. Conform statisticilor prezentate de același sociolog englez, între 1910-1914 difuzarea tractatelor și broșurilor a crescut de la 22 la 71 de milioane, abonamentele la revista “Watch Tower” au crescut de la 10.000 la 45.000; vânzările la *Studies in the Scriptures* au ajuns, în aceeași perioadă, de la 85 000 la 728.474, iar numărul celor

împărățiilor acestei lumi și deplina stabilire a Regatului lui Dumnezeu se va împlini în 1914”. În aceeași publicație, el arăta că stabilirea împărăției lui Dumnezeu a început deja și că marea bătălie a Celui Preaînalt se va sfârși în 1914 cu completa distrugere a guvernelor pământești (ediția citată în limba franceză, *Le temps est proche*, 1903, p. 73). În 1891 a fost publicată și cartea lui Charles Taze Russell, *The Kingdom Come*, unde scrie clar că: “... la sfârșitul lui 1914, ceea ce Dumnezeu numește Babilon și ceea ce oamenii numesc creștinism va fi distrus, cum se arată în profeții”

În “Watchtower” din 15 ianuarie 1892 se spunea, putem citi: “Scripturile dau mărturie...că va veni un timp de mare tulburare care va implica toate națiunile, va răsturna toată ordinea existentă în plan civil, social și religios, va provoca o stare universală de anarhie și teroare...**Aceasta se va petrece, așa cum spune Scriptura, înainte de anul 1914, adică în următorii 23 de ani**” (p. 19). Alte referințe în edițiile vechi ale “Turnul de Veghere”: “Nu vedem nici un motiv să schimbăm cifrele, nici nu am putea să le schimbăm, dacă am vrea. Ele sunt, credem, ale lui Dumnezeu, nu ale noastre. **Dar rețineți că sfârșitul lui 1914 nu este data pentru început, ci pentru sfârșitul perioadei de tulburări**” (« Watchtower », 15 iulie 1894, p. 1677)... “Secerișul a început în 1874 și se va sfârși în 1914 într-o tulburare la scară mondială, care va răsturna toate instituțiile prezente și va fi urmată de domnia dreaptă a Regelui slavei și a miresei sale, Biserica. Considerând că anul 1915 va trece și va fi clar că “cei aleși” nu vor fi “schimbați” fără restaurarea lui Israel... Ce va fi după aceea? Nu va dovedi asta că cronologia este greșită? Ba, da. N-ar fi asta o mare dezamăgire? Cu siguranță că da” (“Watchtower”, 1 octombrie, 1907), “Octombrie 1914 va fi martorul sfârșitului Babilonului” (“Watchtower”, 15 iunie 1911, p. 370). Trebuie să menționăm că lucrările lui Russell nu mai sunt difuzate de “Martorii lui Jehova”, dar sunt astăzi re-editate de grupurile schismatice. De exemplu colecția « Watchtower » (anii 1879-1916), din care tocmai am citat, a fost retipărită de o dizidență a martorilor lui Iehova, *Reprints of the original Watchtower and Herald of Christ's presence*, Pittsburgh, Pennsylvania, facsimile ed. distributed by Chicago Bible Students, (1981), 6024 p.

⁸Articolul lui Richard Alan Nelson, “Propaganda for God. Pastor Charles Taze Russell and the Multi-Media Photo-Drama of Creation (1914)”, în lucrarea *Un invention du diable? Cinema des premiers temps et religions*, ed. Roland Cosandey, André Gaudreault, Tom Gunning, Sainte-Foy, Les Presses de l'Université Laval, Lausanne, Payot, 1992

⁹James Beckford, *The Trumpet of Prophecy . A Sociological Study of Jehovah's Witnesses*, Oxford, 1975 p. 19

asistau la “Memorial” s-a ridicat de la 6.267 la 10.710.

Cronologia lui Charles Taze Russell a fost discreditată la sfârșitul primului războiului mondial, când împărăția lumii nu a fost distrusă, “mica turmă” nu a fost glorificată, Israel nu a fost restaurat, nici măcar Armagedonul nu s-a abătut asupra necredincioșilor. Charles Taze Russell s-a prevalat de faptul că el a profetizat primul război mondial și că toate celelalte evenimente urmau să fie *rezultatul* Marelui Război¹⁰. În realitate, așa cum s-a arătat, el predicase clar că “timpul chinurilor” se va sfârși în octombrie 1914. Charles Taze Russell spunea în 1907 că profeția lui avea să fie un adevărat eșec dacă 1915 trecea fără să se vadă “Noul Veac”. Însă Războiul, care se terminase totuși prin căderea celor trei mari imperii, Țarist, Austro-Ungar și German, la care se adaugă căderea Imperiului Otoman (Turc), a convins o parte din ruseliți că data de 1914 a fost bine calculată, dar că detaliile despre ce avea să se întâmple nu au fost clar percepute. Se va începe deci recalcularea datelor.....¹¹

Succesorul său, Joseph Franklin Rutherford (1869-1942) a fost pus în fața a două alternative: fie să admită sincer eroarea lui Charles Taze Russell, fie să justifice de ce nu s-a împlinit. El a preferat a doua variată, modificând conținutul cărților iehoviste și distorsionând predicile lui Charles Taze Russell. Noile calcule iehoviste au fost puse în evidență în lucrarea *Finished Mistery* (1917), publicată de Joseph Franklin Rutherford sub forma unei lucrări postume a lui Charles Taze Russell. Acolo se afirma clar că anul 1918 avea să fie teribil și că “sfînții” urmau să fie ridicați la cer. În 1920 vor dispărea statele naționale, iar în 1925 Regatul lui Dumnezeu va fi stabilit de o manieră vizibilă în Palestina, iar Avraam, Isaac și Iacob vor începe să domnească pe pământ. Cartea *Finished Ministry* a fost o adevărată declarație de război făcută bisericilor și statelor, în care erau condamnate catolicismul, protestantismul, patriotismul sau militarismul.

Eșecul profeției referitoare la anul 1914, precum și ezitățile doctrinare au făcut ca “Organizația” să traverseze o criză gravă în jurul anului 1920, care a condus la formarea câtorva dezidențe. S-a estimat că aproximativ jumătate din “Studentii în Biblie” l-au părăsit pe Joseph Franklin Rutherford¹². Acesta nu a avut altă opțiune decât să nuanțeze viziunea apocaliptică a Organizației: *anul 1914 nu marchează sfârșitul, ci începutul sfârșitului*- idee pe care o întâlnim până astăzi la “Martorii lui Iehova”. În acel an, susținea Joseph Franklin

¹⁰ “Prezentul război este permis pentru slăbirea națiunilor, pregătitoare pentru colapsul actualei stări de lucruri și intrarea într-o nouă ordine, Regatul Dreptilor sub domnia lui Mesia” (“Watchtower”, 14 decembrie, 1914)....”Bătălia de la Armagedon, cu care acest război se sfârșește... va semnifica distrugerea completă și pe vecie a răului și stabilirea permanentă a Împărăției drepte a lui Mesia” (“Watchtower”, 1 Aprilie 1915, în *Reprints of the original Watchtower*, p.5659)....”Timpul neamurilor se sfârșește în octombrie 1914 și în câțiva ani vom fi martorii colapsului lor și a deplinei stabiliri a Regatului lui Dumnezeu în mâinile lui Mesia” (“Watchtower” 1 Septembrie , 1916, în *Reprints of the original Watchtower*, p.5950).

¹¹ Dacă eșecul profeției referitoare la anul 1914 nu a avut efect distrugător pentru mișcare acest lucru se datorează în parte și abilității cu care Charles Taze Russell a acționat în anii premergători lui 1914. El avertiza în discursuri sau în publicații despre pericolul de a avea o încredere excesivă în propriile lui interpretări la profețiile biblice. De asemenea până la moartea lui (1916), Charles Taze Russell a fost capabil să reinvie treptat interesul ruseliților, astfel încât să se depășească dezamăgirea din 1914 și să se reia în forță prozelitismul. Poziția oficială a mișcării astăzi este că: “Studentii în Biblie au traversat o încercare dificilă. Dar cu ajutorul “Turmului de Veghere” ei s-au întărit pentru a triumfa asupra decepției. Totuși, timpul încercărilor era departe de a se fi terminat” (*Les temoins de Jehovah. Predicateurs du Royaume de Dieu*, Watchtower Bible and Tract Society Pennsylvania, 1993, p. 63 (capitolul”Un temps d’épreuve. 1914-1918”).

¹² Printre aceste grupări se numără *Frații liberi germanici și elvețieni; Studenți liberi în Biblie* (1919); *Studenți ai Bibliei auroriste* (1921); *Studenți ai Bibliei asociați* (1925), *Copii Domnului* (Elveția) etc. A se vedea *The Encyclopedia of American Religions*, ed. by Gordon Melton, Detroit, 1999, p.116-118.

Rutherford, a avut loc o bătălie în cer și satana a fost aruncat pe pământ ; de aici vin toate relele cu care se confruntă omenirea. El a accentuat că “Organizația” trebuia mai întâi să distrugă “Babilonul”, după care va veni sfârșitul lumii.

Joseph Franklin Rutherford a precizat această nouă teorie într-o mică broșură, *Millions Now Living Will Never Die (Milioane care trăiesc astăzi nu vor muri niciodată)*, scrisă în 1920, în care el profetește învierea dreptilor și începutul mileniului pentru anul **1925**: “Va fi o înviere a lui Avraam, Isaac și Iacob și a altor drepti. Așteptăm ca anul 1925 să fie martorul întoarcerii acestor oameni drepti ai lui Israel, care să restaureze deplin umanitatea și să se facă reprezentanții noii ordini pe pământ”¹³.

Calculul acestei date pornea de la profetia lui Ieremia (XXV, 11), referitoare la captivitatea de 70 de ani în Babilon a iudeilor. Joseph Franklin Rutherford nu considera că era vorba de ani civili obișnuiți ci că trebuie înțeleși ca 70 de jubilee de câte cincizeci de ani, adică 3500 de ani. Aceștia începeau în 1575 î.d.Hr, dată arbitrar aleasă pentru intrarea lui Israel în Canaan. Se ajungea astfel la anul 1925. Ca un gest de încredințare, el a construit o casă în San Diego, numită “Beth-Sarim” (Casa Prinților), pentru a le putea oferi cazare dreptilor Vechiului Testament. Casa, care era proprietatea lui Joseph Franklin Rutherford, a fost transferată printr-un act notarial, pe numele Societății “Turnul de Veghere”. La câțiva ani după moartea lui Joseph Franklin Rutherford, Societatea Turnul de Veghere a vândut-o deoarece “ea își împlinise rolul și nu mai era decât o mărturie a cărei întreținere costa foarte scump. Credința noastră în întoarcerea oamenilor din trecut pe care Regele Isus îi va face prinți peste tot pământul constă nu în această casă, ci în cuvântul divin al făgăduinței”¹⁴.

Prin urmare, profetia anului 1925 se referea la trei lucruri. Primul era legat de învierea dreptilor Vechiului Testament. În al doilea rând, se aștepta ca Ierusalimul să fie restabilit ca sediu al Regatului lui Dumnezeu. Al treilea lucru era glorificarea celor care rămăseseră din “mica turmă” fără să se indice timpul când acest lucru se va petrece. Spre deosebire de anul 1914, care fusese “confirmat” de izbucnirea războiului, anul 1925 nu a putut să se sprijine pe nici un argument extern. Joseph Franklin Rutherford nu a fost capabil să dea o explicație adecvată eșecului profetiei.

O altă evidență istorică demonstrează inconsistența sistemului cronologic creat de Joseph Franklin Rutherford. De la sfârșitul anilor 30 și până la moartea sa, Joseph Franklin Rutherford a crezut că **al doilea război mondial** va duce direct la Armagedon, recomandând adeptilor să nu se mai căsătorească, iar celor căsătoriți să nu mai aibă relații sexuale, căci Armagedonul va avea loc în câțiva ani. Aceste îndemnuri au început să fie frecvente în “Turnul de Veghere”, mai ales după anul 1938¹⁵.

¹³ Joseph Franklin Rutherford, *Millions Now Living Will Never Die*, p. 88-90. Anul 1925 a fost popularizat intens în publicațiile Societății: “Scripturistic, științific și istoric, cronologia prezentă este mai presus de orice îndoială. Aceasta a fost confirmată de evenimentele din 1874, 1914 și 1918” (“Watchtower”, 15 iunie 1922, în *Reprints of the original Watchtower*, p.187).

¹⁴ *Les temoins de Jehovah. Predicateurs du Royaume de Dieu*, Watchtower Bible and Tract Society Pennsylvania, 1993, p. 76. Despre casa prinților, vezi întreaga ediție “Watchtower” din 15 decembrie 1947.

¹⁵ «Luați aminte la cuvintele lui Isus care descurajează faptul de a avea copii imediat sau înainte de Armagedon» (Matei XXIV, 19). Este evident că nu sunt recomandări rezonabile sau scripturistice de a avea copii imediat sau înainte de Armagedon, unde de fapt ne situăm acum... » («Watchtower», 1 noiembrie 1938, în *Reprints of the original Watchtower*, p. 324). În cartea sa “Mântuirea”, Joseph Franklin Rutherford spunea că această interdicție durează până după Armagedon, când decretul divin de a umple pământul va începe să fie aplicat din nou” (Joseph Franklin Rutherford, *Salvation*, Watchtower Bible and Tract Society Pennsylvania, 1939, p. 325).

În 1942, Societatea proclama: “ Pentru cei care fac parte din “oile” care se așteaptă că vor supraviețui Armagedonului și vor primi apoi autorizația de a umple pământul este mai bine, este mai

Chiar și după moartea lui Joseph Franklin Rutherford (1942), Societatea “Turnul de Veghere” a continuat să afirme că membrii ei trebuiau să nu se căsătorească până după Armagedon: “Căsătoria nu face parte din împlinirea decretului divin și ea este nerecomandată în Scripturi. “Mica turmă” care va forma o mare mulțime după Armagedon, trebuia să rămână un grup de indivizi “feciorelnici” (« Watch Tower», 15 decembrie 1942, în *Reprints of the original Watchtower*, p. 374-375). După nici zece ani, însă, în aceeași publicație oficială a martorilor lui Iehova, se spunea că “Aceia care s-au îndepărtat de la credința creștină și care au interzis oamenilor și femeilor să se căsătorească, au declarat asta în interesul creștinismului. Dar aceștia s-au înșelat, pentru că este contrar voinței lui Dumnezeu” («Watch Tower», 15 aprilie 1951, p. 227). În publicațiile recente, martorii invocă adesea textul de la I Timotei, IV, 3 (“Aceștia opresc de la căsătorie și de la unele bucate, pe care Dumnezeu le-a făcut, spre gustare cu mulțumire..), text pe care îl aplică însă Bisericii Romano-Catolice în problema celibatului preoților¹⁶

“Judecătorul” Rutherford a făcut numeroase declarații privitoare la iminența Armagedonului și la implicațiile profetice ale celui de **al doilea război mondial**, mai ales în discursurile “«Fill the Earth» (Umpleți Pământul) și «Face the Facts», din 1938¹⁷. Dumnezeu i-ar fi descoperit prin îngeri că ierarhia romano-catolică și fasciștii urmăreau să controleze lumea (alianță numită “cartel totalitar”). Totul se va termina cu marea înclăștare finală care va urma războiului între “regele din Nord” și “regele din Sud”: “Bătălia grandioasă și finală este bătălia Armagedonului. Astfel se va pune capăt pentru totdeauna guvernului “Fascism-Ierarhie” și aceasta va marca sfârșitul puterii demonilor pentru totdeauna. În acele zile, Dumnezeu va instaura regatul său, Teocrația¹⁸. Periodicul “Watchtower” a publicat detaliile, și

înțelept, să raporteze proiectele lor în această privință, până ce distrugerea Armagedonului trece” (1943 *Yearbook of Jehovah's Witnesses, Daily Texts and Comments*, November 1943, p. 7). În altă lucrare a lui Joseph Franklin Rutherford întâlnim alte comentarii în legătură cu problema căsătoriei: “Armagedonul este aproape. Ar trebuie să amânăm să ne căsătorim până când pacea nu va veni pe pământ”(Joseph Franklin Rutherford, *Children their training and their hope*, Brooklyn, N.Y.: Watchtower Bible and Tract Society, Inc., 1941). În această carte, se vorbește despre un cuplu tânăr, care a decis să nu se căsătorească până după Armagedon. Joseph Franklin Rutherford pune în gura tânărului cuvintele: “Armagedonul este foarte aproape...Speranța noastră este că, în câțiva ani, căsătoria noastră va avea loc și atunci prin harul lui Dumnezeu vom avea copii care sunt o cinste la Dumnezeu. Putem să amânăm până când va veni pacea pe pământ” (p. 366). O mare parte din tractatele și broșurile iehoviste dinainte de al doilea război mondial, inclusiv în limba română, se găsesc la Biblioteca Academiei Române.

¹⁶ “Din cauza desfrânării, afirmă Biblia, este “mai bine să se căsătorească decât să ardă” (1 Cor. 7, 29). În pofida acestui sfat înțelept, multor clerici li se pretinde să rămână celibatari, adică necăsătoriți” (“Cum consideră Dumnezeu închinarea creștinătății” în “Turnul de Veghere” 1 iulie 1996, p. 6).

¹⁷ “Face the facts”, o cuvântare pe care rostii-o Rutherford la o conferință în Londra (1938), a fost tipărită și distribuită în 10 milioane de exemplare. Rutherford avertiza despre apropierea Armagedonului și despre evenimentele care vor preceda acel moment. Dumnezeu va distruge pe oricine se opune Regatului și “marea mulțime” va supraviețui perioadei de chinuri. În această broșură a fost publicat și un alt discurs, “Fill the Earth”, care se adresa “marii mulțimi” ce va supraviețui Armagedonului. Rutherford îi îndemna pe martori să amâne căsătoria și nașterea de copii până după Armagedon. “Sunt acum pe pământ ionadabi devotați Domnului care se vor arăta credincioși. Este potrivit pentru ei acum să se căsătorească și să aibă copii? Nu acesta este răspunsul care este susținut de Sripturi” (p. 16). Acest îndemn se pare că a avut un mare ecou în rândul martorilor și cel care îndrăznește să procedeze altfel era considerat “slab în credință”. Această poziție, care a determinat multe cupluri tinere să părăsească “Organizația”, nu a fost schimbată decât după anii 1950 când liderii au realizat că exodul căpăta proporții alarmante. A se vedea Timothy White, *A People for His Name*, New York: Vantage Press 1967, p. 280.

¹⁸ « Watch Tower», 15 decembrie 1941, în *Reprints of the original Watchtower*, p. 376-377. Încă din 1941 Joseph Franklin Rutherford pretindea că a primit o revelație de la Dumnezeu, referitoare la

semnificația acestei profeții în numerele sale din septembrie-decembrie 1941 sub titlul «*Demon Rule Ending*» («Sfârșitul domniei demonilor»), deoarece “numai Martorilor lui Iehova li s-a dat privilegiul înțelegerii acestei profeții” (“*Watch Tower*” 15 septembrie 1941, în *Reprints of the original Watchtower*, p. 276).

Martorii lui Iehova au continuat să afirme că Regatul lui Dumnezeu este aproape, că generația de la 1914 nu avea să treacă fără să vadă instalarea Regatului. Totuși, cum anul 1925 trecuse de mult fără să se întâmple nimic important, era important să se rezolve cumva această problemă. La Internaționala de la New York, 1950, vicepreședintele Frederik W. Franz a întrebat auditoriul: “Prezenta adunare ar fi bucurătoare să afle că în această seară și în acest loc se află prinții (dreptii Vechiului Testament)?”. Aceste cuvinte au provocat o mare emoție, sub impactul căreia el a expus un nou punct de vedere referitor la acest subiect: el a dezvoltat o exegeză specială pentru cuvântul evreu *sar*, prin care se înțelegea până atunci dreptii Vechiului Testament și a dedus că termenul se aplică la orice post de răspundere în cadrul Organizației Martorilor lui Iehova. Din moment ce “prinții” erau slujitorii congregației și toți conducătorii, inutil de a mai privi spre trecut. Astfel, Frederik W. Franz a rezolvat o veche problemă, dându-i o nouă justificare biblică și militantă.

Cu toate acestea, din anul 1960 și pînă în 1966 rata de creștere a “Organizației” a încetinit considerabil. Este momentul în care Societatea “Martorii lui Iehova” a considerat oportun să lanseze o nouă dată pentru sfârșitul lumii. În broșura *Life Everlasting in Freedom of the Sons of God* (*Viața veșnică în libertatea Fiilor lui Dumnezeu* (1966) se arăta că toamna anului 1975 va marca începutul celei de-a șaptea perioade a istoriei omenirii¹⁹. Și revista *Awake!* (Treziți-Vă!) din 8 octombrie 1966 cuprindea un articol, *How Much Longer Will It Be*

capitolul XI din Daniel despre “regii din Nord și din Sud: “Această profeție a lui Daniel ne arată două puteri conducătoare puternice: una care este desemnată ca “statul din Nord”, alta ca “statul din Sud”. Identificarea acestor doi regi este esențială pentru a înțelege profeția”. El identifica regele din Nord cu puterile totalitare și dictatoriale și regele din Sud cu puterile democratice: «Astăzi (1941 *n.a.*), «regele din Nord» este clar identificat ca fiind reprezentantul «puterilor axei, compuse din Germania, Italia și ierarhia catolică-romană, având biroul de acțiune în orașul Vatican...Biblia și faptele istorice identifică clar “regele din Sud ca fiind puterea guvernantă a lumii care reclamă dreptul de a a governa în numele democrației”. «*Watch Tower*», 15 septembrie, 1941, p. 278. Nici una din tabere nu va ieși victorioasă, dar războiul va conduce la declanșarea Armagedonului: “Deși “regele din Nord” și “regele din Sud” s-au angajat în războiul cel mai distrugător și mortal din toate timpurile, Dumnezeu din ceruri va pune în loc Regatul Său (...) aceste evenimente actuale vor fi pe rând urmate de distrugerea guvernului lui Satan, apoi de “bătălia Marii zile a lui Dumnezeu Atotputernic” (Joseph Franklin Rutherford, «Face the Facts», 1938, p. 16-24); Joseph Franklin Rutherford, «Comfort all that Mourn» (*Consolați toată acea tristețe*), 1941, p. 11; La fel “Profeția nu ne dezvăluie care din acești regi va deveni victorios în acest război, dar noi exprimăm aici opinia că victoria completă nu va fi a nici unuia («*Watchtower*», 15 decembrie, 1941, în *Reprints of the original Watchtower*, p. 360). “Indiferent de rezultatul acestui război, națiunile nu vor reveni niciodată la modul lor de conducere tradițional” («*Watchtower*», 15 decembrie 1941, în *Ibidem*, p. 37).

¹⁹ În *Buletinul interior al Societății* erau prezentate astfel calculele matematice: “După cronologia Bibliei în care noi avem absolută încredere, Adam a fost creat în 4026, înaintea erei noastre, la sfârșitul celei de a șasea zile a creației...Eva a fost creată la puțin timp după Adam, probabil la o săptămână sau cel puțin la câteva luni mai târziu, același an 4026 înaintea erei noastre. Rămâne deci ca 6000 de ani de la crearea lumii se împlinesc în 1975, deoarece nu exista anul 0” (nr. 9, 1968, p. 15-16); “Armagedonul este foarte aproape, într-adevăr. Asta înseamnă că Armagedonul este pe cale să se sfârșească, cu Satana legat la 1975? Este probabil. Timpul se scurge, nici un dubiu în privința asta” (“*Watchtower*”, 15 Octombrie 1966, în *Reprints of the original Watchtower*, p. 628-629, 631)...”Toamna lui 1975... Va fi timpul în care Dumnezeu va distruge pe cei necredincioși și vor începe 1000 de ani de domnie cu Isus? Ar putea să fie, dar trebuie să așteptăm și să vedem... timpul este scurt” (“*Watchtower*”. 1 mai 1967, în *Ibidem*, p.262).

cu subtitlul *6000 de ani se termină în 1975* unde citim: “Pe baza celor mai pertinente investigații ale cronologiei biblice, armonizate cu datele istoriei seculare, credem că Adam a fost creat în 4026 î.Hr. Cândva, în același an, trebuie să fi fost și Eva creată, după care începe ziua de odihnă a lui Dumnezeu. În ce an se vor sfârși cei 6000 de ani ai existenței umane? În anul 1975.” (p. 19)²⁰.

Societatea a avut grijă, de această dată, să evite o profeție explicită, însă mesajul pe care-l transmitea era destul de clar pentru “Martorii lui Iehova” de pretutindeni – Armagedonul trebuia să vină curând!²¹. Liderii însă îndemnau la prudență și declarau că nu se poate ști cu siguranță dacă regatul milenial se va stabili în 1975, dar afirmau că aceasta *se putea întâmpla*. Cert este că această credință a devenit o premisă majoră care a influențat acțiunile grupului și planurile sale, martorii fiind sfătuiți să trăiască în lumina acestei date și să-și organizeze viața cu multă responsabilitate²². În jurul anului 1975 mulți martori și-au vândut casele și proprietățile și au primit laude din partea liderilor pentru inițiativa lor. Ei au devenit mai implicați în acțiunile de prozelitism și mai zeloși; unii chiar au renunțat la activitățile lor cotidiene pentru a se implica mai mult în acțiunile Organizației. Din anul 1968 până în anul 1975, numărul predicatorilor Regatului a crescut cu aproximativ un milion, de la 1, 1 milioane la puțin peste 2 milioane, ceea ce i-a făcut pe unii istorici să se întrebe dacă nu cumva Frederick W. Franz a provocat deliberat așteptarea milenaristă pentru a revigora zelul adeptilor. *Toate aceste eforturi demonstrează până la ce nivel speranța adeptilor a fost transformată în credință, credința în convingere, iar convingerea a dus la redeșteptare religioasă*. Astăzi Organizația “Martorii lui Iehova” afirmă că nu au predicat nimic referitor la anul 1975²³.

Pe parcursul anului 1975, președintele Frederick W. Franz a fost foarte preocupat să rezolve problema deziluziei acelor care așteptau mari evenimente. Acest lucru se vede în poziția adoptată la Adunarea din Ontario, Canada²⁴ și în publicarea broșurii *Man’s salvation out of World Distress at Hand*. În această lucrare Societatea Turnul de Veghere își critica proprii membrii care au așteptat cu prea mare nerăbdare să se împlinească profețiile. Trecerea anului 1975 a dus la o considerabilă dezamăgire, dar nu există nici o dovadă că s-a manifestat o criză organizațională serioasă. Nu a fost decât un declin temporar care s-a văzut la nivelul activității și în rata botezului. De abia în jurul anilor 1980, Organizația ve efectua o serie de epurări la nivel înalt, din cauza unor presupuse critici la adresa învățăturilor iehoviste²⁵. În

²⁰ La fel în “Watchtower” din 1 mai 1968 se spune: “Viitorul apropiat este sigur că va fi plin de evenimente importante, pentru că acest sistem este aproape de sfârșit. În puțini ani, părțile finale ale profeției biblice referitoare la aceste din urmă zile se vor împlini, rezultând în eliberarea umanității pentru 1000 de ani domnie glorioasă a lui Hristos. Ce zile dificile, dar în același timp ce zile mari ne așteaptă!” (*Ibidem*, p. 272).

²¹ În literatura care precede anul 1975 nu este afirmat în mod explicit că în acel an începe Armagedonul, însă această idee era clar sugerată. Ei aveau certitudinea că au aflat data creării lui Adam, însă nu știau cât timp a mai trecut de la crearea lui până la terminarea creației în ansamblul ei (?!, n.a). Din această cauză, susțineau ei, nu se poate stabili cu certitudine când va începe regatul milenial al lui Hristos. A se vedea și “Watchtower” 15 august, 1968, în *Reprints of the original Watchtower*, p. 494-501; “Watchtower”, 15 octombrie 1974, în *Ibidem*, p. 634-653

²² “Watchtower”, 15 iulie 1969, p. 425

²³ *Les temoins de Jehovah. Predicateurs du Royaume de Dieu*, Watchtower Bible and Tract Society Pennsylvania, 1993, capitolul “Ils annoncent la bonne nouvelle sans arrêt, 1942-1975”. De asemenea, “Watchtower” 15 august, 1968, p. 494-501; “Watchtower” 15 octombrie 1974, p. 634-653.

²⁴ James M Penton, *Apocalypse Delayed: The Story of Jehovah’s Witnesses*, Toronto, 1977, p. 99.

²⁵ Este momentul când, **Raymond Franz**, membru al “Corpului de Guvernare” al Organizației “Martorii lui Iehova” timp de 15 ani (1965–1980), a fost excomunicat. **Raymond Franz** s-a născut și a crescut într-o familie de martori. Tatăl său se botezase în 1913, iar unchiul său, Frederick Franz a fost vice

ochii grupului, dezamăgirea de la 1975 nu a fost o eroare de credință, ci de judecată. Ei cred în continuare că sfârșitul este foarte aproape și că va avea loc “în această generație”.

Organizația Martorilor lui Iehova nu a renunțat nici un moment la latura sa milenaristă, continuând să creadă că bătălia Armagedonului și stabilirea împărăției lui Dumnezeu pe pământ sunt iminente: “Dar când va veni Armagedonul? Biblia nu ne spune cu exactitate, dar evenimentele mondiale ce împlinesc profețiile arată că el va avea loc foarte curând” (“Turnul de Veghere”, 1 decembrie 1990, p. 9). Totuși, s-a evitat asocierea începutului celui de al treilea mileniu cu începerea domniei de 1000 de ani a lui Hristos, datorită faptului că “Isus i-a avertizat pe continuatorii săi să nu facă speculații referitoare la date” și mai ales datorită faptului că “există un mileniu care trebuie să-i intereseze în mod deosebit pe creștini și anume Regatul lui Dumnezeu”²⁶.

* * *

Cercetătorii au stabilit că puține aspecte ale mișcării Martorii lui Iehova sunt mai fascinante ca predica lor despre sfârșitul lumii. Acest *alarmism eshatologic* are consecințe importante în activitatea de prozelitism. Martorii continuă cu tenacitate să afirme iminenta venire a Regatului Lui Dumnezeu și să se considere mesagerii lui Dumnezeu pe pământ²⁷. Interesant este faptul că deconfirmarea profeției referitoare la anul 1914 nu a descurajat pe nimeni, ca de altfel nici eșecul profețiilor despre celelalte date. Astăzi, procentul lor de creștere este în jur de 5% pe an, având milioane de adepți și simpatizanți în toată lumea. Specialiștii consideră că o eventuală disoluție a Organizației Martorilor lui Iehova s-ar putea datora mai degrabă disensiunilor interne, decât deconfirmării profeției. Oricum, atâta vreme cât există pe piața religioasă un produs de succes care se vinde, “acționarii” nu au de ce să renunțe la o sursă atât de profitabilă²⁸.

președinte al organizației din 1945 și președinte din 1977. Raymond Franz a fost misionar în Porto Rico, Insulele Virgine, Republica Dominicană, înfruntând necazurile și pericolele unor regimuri dictatoriale. Din 1965 a început să lucreze la Cartierul general din Brooklyn, iar din 1971 a devenit unul din membrii “Corpului de guvernare”. Despre motivația sa de a părăsi “Organizația”, pe larg în lucrarea autobiografică *Crisis of Conscience. The Struggle Between loyalty to God and Loyalty to one's religion*, Atlanta, 1983, p. 273–274, iar despre procedura umilitoare în care a fost chestionat și apoi excomunicat, *Ibidem*, p. 331.

²⁶ În articolul “Ce semnificație are anul 2000?” se arată că “unii prevestesc un eveniment nemaipomenit spre sfârșitul celor 2000 de ani care s-au scurs de la nașterea lui Isus” însă “acesta este doar un exemplu de calcule ale unor perioade chipurile bazate de cronologia biblică...” deoarece “sfârșitul profețit în Biblie nu are nici o legătură cu anul 2000” (“Treziiți-vă!”, 8 mai 1998, p. 20-21).

²⁷ “Are Iehova un profet?... Cine este acest profet? Acest profet nu este un om, ci un corp de bărbați și femei. Astăzi ei sunt cunoscuți ca Martorii lui Iehova. Ei proclamă încă un avertisment...și deoarece nici un cuvânt al lui Iehova nu poate fi greșit, națiunile vor vedea îndeplinirea a ceea ce aceste mărturii spun, coborâte din ceruri. Desigur este simplu să se spună că acest grup acționează ca un “profet” al lui Dumnezeu, alt lucru este să se demonstreze. Singura cale ca să se vadă este să se revadă Scripturile, Iehova este interesat să îndreptățească pe “profetul” Său” (“Watchtower”, 1 aprilie, 1972, p. 197-200). La fel, “Privitor la cum creștinii văd sau privesc acest grup de unși ai lui Iehova, trebuie să vină timpul când acei care formează Creștinătatea vor înțelege că într-adevăr un profet al lui Iehova este în mijlocul lor”. (*The Nations Shall Know That I Am Jehovah -- How?*, Watchtower Bible and Tract Society Pennsylvania 1971 p.70)... “În scurt timp, va fi un sfârșit rapid al tuturor necredințioșilor la Armagedon” (*You Can Live Forever in Paradise on Earth*, Watchtower Bible and Tract Society Pennsylvania 1982, p.154)

²⁸ “În definitiv, spre ce tinde alarmismul eshatologic al Corpului Director? *Productivitate și rentabilitate în termenii difuziunii propagandistice*” (Ahile Aveta, *Storia e dottrina dei testimoni di Geova*, Roma, 1996, p. 124).

În fața deconfirmării profețiilor lor, martorii au astăzi o atitudine abivalentă. Pe de o parte, ei refuză să-și greșelile și reproșează altora că fac speculații nefondate despre sfârșitul lumii. Astfel, ne putem raporta la următorul pasaj din articolul *Ce semnificație are anul 2000?*, (“Treziți-vă!”), 8 mai 1998, p. 20- 21) : “Evident, oamenii nu au autoritatea de a ști “timpurile și vremurile”, mai ales când este vorba de împlinirea viitoare a profețiilor biblice. Dumnezeu a decis să nu ne reveleze asemenea informații (Matei XXIV, 22-44). Am putea noi influența într-un fel sau altul scopul lui Dumnezeu încercând să descifrăm singuri “ziua și ceasul acela”, aceasta fiind împotriva voinței Sale? Evident, acest lucru nu ar fi posibil. (...) Cu toate că Dumnezeu are puterea de a ține cunoașterea “timpurilor și vremurilor sub stăpânirea Sa”, totuși, *multora le place să speculeze. Unii se autoproclamă profeți ai sfârșitului lumii.* (...) noi suntem convinși că aceste evenimente vor avea loc în viitorul nu prea îndepărtat (II Timotei III, 1-5). *Totuși, noi nu facem speculații și nici nu susținem teorii care sunt tot mai numeroase în zilele noastre*”.

Câteodată, există însă tendința de a asuma greșelile, dar de a arunca responsabilitatea pe umerii acelor membri care au respins profețiile și care eventual au părăsit mișcarea din cauza deziluziei. În *Les témoins de Jehovah. Predicateurs du Royaume de Dieu* citim: “Fără îndoială, dezamăgirea în legătură cu o dată este un factor, dar în anumite cazuri, rădăcinile sunt mai adânci. Multe persoane s-au împotrivit participării la misiune din casă în casă. Alții nu s-au mulțumit să plece, ci s-au opus cu agresivitate Organizației de care aparțineau și au răspândit ideile lor în presă și la televiziune...” (Watchtower Bible and Tract Society Pennsylvania, 1993, p. 633). Această tendință de a asocia deziluziile trecutului cu neloyalitatea adepților atrage după sine dezinteresul vădit de a clarifica acele puncte doctrinare și acest lucru poate avea consecințe nefaste în viitor.

În fine, în publicațiile din ultimii ani, se vede disponibilitatea de a-și asuma deschis greșelile, dar de a le pune pe seama zelului credinței lor. În aceeași publicație citim: “De multe ori publicațiile (*iehoviste* n.a) au prevăzut că la anumite date s-ar fi putut verifica niște lucruri determinante. Atașamentul martorilor nu este în armonie cu îndemnul lui Hristos de a rămâne vigilenți? *Este adevărat că anumite aspecte care păreau să aibă susținerea cronologiei biblice nu s-au concretizat la timpul prevăzut. Dar nu este mult mai bine să se comită erori deoarece sunt prea nerăbdători să vadă împlinite cuvintele lui Dumnezeu, decât să fie spiritual adormiți, în ce privește împlinirea profeției biblice?*”²⁹. Cu alte cuvinte, faptul că s-au înșelat de multe ori este considerat un lucru minor în comparație cu “adevărurile” pe care le promovează Societatea.. Aceasta este o direcție interesantă care se leagă de teoria “iluminării treptate” din partea lui Dumnezeu a adevărilor Scripturii.

Două aspecte ni se par interesante referitor la tradiția speculațiilor numerologice în istoria Organizației Martorii lui Iehova. Primul se referă la legătura strânsă între practica fixării de date și creșterea Organizației. Anunțarea unei date a sfârșitului lumii duce la o creștere rapidă la nivelul adeziunilor cel puțin cu doi ani înainte de data fatidică, urmată de un abandon al unui anumit număr de adepți odată cu deconfirmarea profeției (considerat ca o “curățenie” a necredincioșilor din sânul organizației). Urmează apoi o altă creștere deoarece este adoptată o nouă strategie și este promovată cu insistență “o nouă evanghelizare”.

²⁹ *Les témoins de Jehovah. Predicateurs du Royaume de Dieu*, Watchtower Bible and Tract Society Pennsylvania, 1993, p. 32-35. A se vedea și următorul pasaj din *Să aducem argumente din scripturi* (Watchtower Bible and Tract Society Pennsylvania 1985): “Este adevărat că Martorii au comis unele greșeli în modul de înțelegere a unor evenimente care urmau să se întâmple la sfârșitul anumitor perioade de timp, dar ei nu au comis eroarea de a-și pierde credința și nici nu au încetat să fie vigilenți în îndeplinirea scopurilor lui Iehova...*În comparație cu adevărurile biblice pe care ei le-au înțeles și le-au anunțat, lucrurile față de care a fost nevoie să se corecteze punctul de vedere sunt de o importanță secundară*” (p. 259).

Într-un studiu clasic referitor la problema deconfirmării profeției, *L'echec d'une prophétie. Psychologie sociale d'un groupe de fideles qui predisaient la fin du monde* (Paris, 1956), realizat de Leon Festinger, Henry Riecken și Stanley Schacher, se analizează entuziasmul adeptilor unui cult OZN care așteptau o invazie extraterestră la o dată precisă, invazie însoțită de un cataclism universal. Cultul nu s-a dezintegrat ca rezultat al eșecului profeției, ci din contră, eșecul a fost raționalizat, lucru care i-a întărit și mai mult pe "credincioși" în credința lor³⁰. Teza autorilor, cunoscută în sociologia religiilor ca "sindromul Festinger" este că *deconfirmarea profetică într-o grupare care predică sfârșitul lumii duce mai degrabă la o creștere a străduinței în activitatea de prozelitism, decât la scăderea sau încetarea acestei activități*. Pentru a explica acest paradox, ei au construit **teoria consonanței și a disonanței**³¹. Disonanța va fi redusă și transformată în consonanță, atunci când membrii mișcării își interzic, își autoimpun, să constate falimentul profeției, invocând subterfugii ingenioase, de exemplu că s-au înșelat în calculele sau că a doua venire a avut loc, dar spiritual etc. Oricare ar fi soluția găsită, ea va mobiliza membrii mișcării, care găsesc astfel mijlocul de a surmonta într-o anumită măsură șocul dezmințirii.

Teoria "sindromului Festinger" este foarte populară între sociologii religiilor, deși i-au fost aduse multe critici. **Joseph F. Zygmunt**, profesor emerit de sociologie la University of Connecticut, a propus trei explicații care se verifică în cazul martorilor lui Iehova³². Prima reacție a adeptilor unui astfel de grup este să admită că s-a produs o eroare de detaliu, care totuși nu invalidează adevărul de fond al sistemului profetic. Se spune că așteptarea profetică a fost justă și numai data a fost greșită. În perspectiva adeptilor, eroarea datei rămâne secundară în raport cu adevărul de fond al profeției, care era just. O a doua reacție, constă în a face apel la un *scenariu cosmic*. Datorită rugăciunilor și activităților membrilor grupului, Dumnezeu a intervenit pentru a modifica cronologia. Și grupul se întărește pentru că activitățile lui, considerate ca nesemnificative și ridicole de societatea înconjurătoare, devin foarte importante, de vreme ce ele determină schimbarea planurilor lui Dumnezeu. O a treia reacție pretinde că *profeția s-a produs într-adevăr*, chiar dacă ea aparent a eșuat. Profeția nu a fost bine înțeleasă, nu a fost vorba de sfârșitul lumii, ci de un eveniment apocaliptic. Adepții lui Charles Taze Russell credeau că în 1914, an care fusese profetizat pentru sfârșitul lumii, s-a produs un eveniment apocaliptic, primul război mondial.

Mai recent, această problemă a fost reluată de **Gordon J. Melton**³³, care susține că "sindromul Festinger" nu se poate generaliza. Gordon Melton atrage atenția că nu trebuie privit numai aspectul profetic și anume precizarea unei date despre sfârșitul lumii. Viziunea unui grup milenarist este întotdeauna mai complexă. Martorii lui Iehova nu anunță doar sfârșitul lumii, ci o reinterpretare radicală a Bibliei asupra mai multor aspecte esențiale pentru

³⁰ "Un individ a crezut cu toată ființa în ceva, a fost angajat și a comis în numele acestei credințe acte ireversibile; chiar dacă i se oferă dovada incontestabilă că s-a înșelat se produce un lucru uimitor: el va fi mai bine convins ca niciodată de "adevărul" credinței sale", (*L'echec d'une prophétie*, p. 11)

³¹ Autorii arătau că "a tolera disonanța se dovedește mai puțin dureros decât a o renega, a admite că s-a înșelat" (*Ibidem*, p.24-26). Despre disonanță și consonanță, Robert A. Wicklund, Jack W. Brehm, *Perspectives on cognitive dissonance*. New York, Erlbaum, 1976; Higgins Edward Tory, Rhodewalt Frederich (Profesor la Utah University), & Mark P. Zanna, *Dissonance motivation. Its nature, persistence, and reinstatement*. "Journal of Experimental Social Psychology", nr.15/1979, p.16-34 ;

³² Joseph F. Zygmunt, *When Prophecies Fail. A theoretical Perspective on the Comparative Evidence*. "American Behavior Scientist" nr.16 noiembrie 1972 p.245-268. Vezi și articolul lui Dawson, L Lorne, *When Prophecy Fails and Faith Persists. A Theoretical Overview*. "Nova Religio" vol. 3, nr.1/1999, p. 60-82.

³³ **Dr. Gordon J. Melton** este director al "Institute for the Study of American Religion" și expert al Department of Religious Studies al University of California, Santa Barbara, un mare specialist în "New Religious Movements", autorul a peste 35 de lucrări, în afară de enciclopediile pe care el le-a coordonat.

tradiția creștină. Cu alte cuvinte, așa cum remarca și John Butler într-un studiu importat despre adventismul de ziua a șaptea, Apocalipticismul este o *perspectivă asupra realității*, iar această perspectivă nu este umbră de eșecul unei anume preziceri³⁴. În al doilea rând, Gordon Melton remarca faptul că *în interiorul unui grup religios, profeția eșuează rar*. Doar observatorii exteriori cred că profeția nu s-a împlinit, însă ei raționează cu logica “lumii”, care nu este logica mișcării religioase. În interiorul grupului, nu există disonanță: “Grupurile mileniale posedă o convingere adâncă că se află în legătură cu istoria cosmică, în cadrul căreia ei au o poziție cheie. Asemenea grupuri pot dezvolta un punct de vedere apocaliptic, văzând lumea că se dezintegrează progresiv fără nici o speranță de salvare. Ca rămășiță credincioasă și aleasă, ei vor supraviețui și vor transcende istoria...În cadrul acestei scheme a istoriei cosmice, milenariștii sunt tentați să scrie istoria viitoare ca și cum s-ar fi petrecut în trecut”³⁵.

Al doilea aspect interesat pe care ne propunem să îl aducem în atenție se referă la semnificația anului 1914 pentru identitatea Organizației “Martorii lui Iehova”. *Anul 1914 este o dată extrem de importantă deoarece pe ea se construiește întreaga învățătură a martorilor*. A pune sub semnul întrebării semnificația acestei date înseamnă a demola întreaga structură ideologică a Organizației “Martorii lui Iehova” și baza prozelitismului său agresiv³⁶. Anul 1914 reprezintă, așa cum s-a văzut, momentul în care Dumnezeu pune Regatul în mâinile Fiului lui David, “așezarea lui Isus pe tronul Său glorios din ceruri”, precum și începutul sfârșitului “acestui sistem rău de lucruri”.

Martorii susțin actualmente că anul 1914 rezultă din calcularea celor “șapte timpuri” ale profeției lui Daniel (cap. IV). Aceea este perioada în care Ierusalimul, adică Regatul lui Dumnezeu, va fi călcat în picioare de guvernele națiunilor, reprezentate prin animale sălbatice. Iehova permite să se întâmple acest lucru până când va da lui Isus domnia Regatului Său. Profeția este privită în paralel cu Apocalipsă 11, 2-3 unde, potrivit martorilor, cele 42 luni (adică trei ani și jumătate), în care neamurile vor călca în picioare Cetatea Sfântă, sunt echivalente cu cele 1260 de zile (despre care se vorbește în versetul următor) în care cei doi prooroci vor avea putere de la Dumnezeu. Logica martorilor este extrem de simplistă: dacă trei ani și jumătate profetici sunt echivalenți cu 1260 de zile (ani), atunci, pe baza regulii de trei simplă, 7 vremuri, adică 7 ani, sunt echivalente cu 2520 de ani. Cele “7 timpuri”, adică cei 2520 de ani, au început în 607 î.d.Hr., anul în care a încetat orice urmă a “suzeranității iudaice” (Ieremia cap.XXXIX- XLIII) și se vor termina prin urmare în 1914.

Astfel, martorii lui Iehova și-au construit o *identitate eshatologică*, exact ca și adventiștii de ziua a șaptea. Un anume an, dedus din Biblie prin calcule numerice complicate marchează o limită *post quem* la care timpul sfârșitului a început. Pentru adventiști este 1844, pentru martori este 1914. Acești ani reprezintă împlinirea unor evenimente de manieră invizibilă, începutul slujirii lui Hristos în Sfânta Sfintelor, respectiv prezența Sa invizibilă în lume. Studiile consacrate martorilor au arătat că în ciuda aparentei lipsei de coeziune, întreaga structură pe care este construit anul 1914 este “bine securizată” însă nu prin argumente interne, ci printr-un argument extern: profeția despre 1914 a coincis cu izbucnirea primului

³⁴ John Butler *When Prophecy Fails. The Validity of Apocalypticism*, “Spectrum” nr. 8 (1976), p. 7-14. John Butler observă că profețiile sunt cele care eșuează și nu perspectiva eshatologică asupra lumii: “Apocalipticismul este valid ca o perspectivă asupra lumii contemporane și nu asupra trecutului. Eshatologia prezentă este singurul moment care există!” (p. 13).

³⁵ Gordon Melton, *Spiritualisation and Reaffirmation. What Really Happens When Prophecy Fails*, “American Studies” nr. 26 (1985), p. 17-29. Autorul își propune să arate că grupurile milenariste nu sunt de fapt organizate exclusiv în jurul unei date profetice deoarece în cazul acesta, eșecul profeției ar fi fost fatal pentru grup. Este un întreg univers religios creat în jurul datei respective.

³⁶ Franz Raymond Victor, *Crisis of Conscience. The Struggle Between loyalty to God and Loyalty to one's religion*, Atlanta, 1983 (a se vedea întreg capitolul, “Prediction and Presumption”, p. 136-163).

război mondial și perioada de mari tulburări care a urmat poate fi descrisă în termeni apocaliptici³⁷. Publicațiile iehoviste privesc acest eveniment ca o confirmare a profețiilor lor, deși se simte o oarecare stânjeneală referitor la faptul că preluarea puterii de către Iehova nu a însemnat și instaurarea păcii pe pământ. Martorii găesc însă argumente pentru a arăta că tocmai acest lucru confirmă adevărul învățăturilor lor.³⁸

Această modalitate de a spiritualiza eșecul profeției explică cel puțin parțial succesul mișcării. Sistemul lui Charles Taze Russell era astfel construit încât urma să-și aștepte confirmarea în viitor. Sistemul lui Joseph Franklin Rutherford și-a primit deja confirmarea prin *satisfacția* adepților mișcării, adică prin faptul că ei vedeau în starea “actualului sistem de lucruri” elemente care confirmau punctul lor de vedere. Martorii arată că toate catastrofele secolului al XX-lea (foame, boli, dezastre naturale) furnizează argumente clare că “ordinea rea a lumii” este aproape de sfârșit. În perioada dintre 1914 și sfârșit, Isus este legal dar “invizibil” încoronat, dar satana este mai puternic ca oricând în furia lui împotriva credincioșilor. El știe că este aproape de sfârșit, de aceea caută să câștige cât mai mult din credincioșii rămași în poporul lui Iehova. Astfel, ei se sprijină pe fapte observabile când susțin că “timpul neamurilor” s-a sfârșit în 1914 și că Babilonul a fost judecat și suferă consecințele apostaziei sale. Acesta este un punct pe care poate sprijini succesul Organizației “Martorii lui Iehova” în perioada următoare³⁹. O mare necunoscută este însă atitudinea adepților Organizației față de linia moderată pe care încearcă să o impună ierarhia prin renunțarea fixării de date și față de concentrarea pe “semnele vremii”.

* * *

Sfârșitul timpului și certitudinea iminenței sale a ocupat dintotdeauna un loc important în speranța creștină și a generat comportamente contradictorii. Oricât de ciudat ar părea, speranța într-o parusie imediată poate fi generatoare de angajament, social, cultural și politic. Pe de altă parte, așteptarea parusiei poate avea și efecte distructive, forme de dezangajament, social, politic, de dezinteres cultural, până la ură față de lume și față de condiția umană în general. Devine inutil să construiești sau să investești într-o lume care oricum va fi distrusă. Eticile sociale care decurg din aceste două concepții eshatologice evocate sunt diametral opuse. Astfel, este vorba fie de o viziune optimistă care admite că ordinea socială în întregul ei poate fi supusă suveranității lui Dumnezeu și poate deveni un loc al speranței, fie de o viziune pesimistă despre viitorul lumii, care-i îndeamnă pe oameni să se comporte ca și cum ar părăsi o navă care merge spre naufragiu⁴⁰.

Martorii lui Iehova promovează un mesaj apocaliptic rupt de contextul biblic original și această practică este periculoasă pentru înșeși identitatea și viitorul lor ca grup în mijlocul societății. Mesajul lor poate să devină o veste bună sau rea, depinde cui îi este adresat,

³⁷ Robert Crompton, *Counting the Days to Armageddon. The Jehovah's Witnesses and the Second Presence of the Christ*, 1995, p. 129-135 (“The Security of 1914”).

³⁸ “La prima vedere poate să pară straniu că timpul în care trebuia să preia Cristos tronul său trebuia caracterizat printr-un război fără pereche pe pământ. Totuși, să nu uităm. “Stăpânitorul lumii”, al omenirii îndepărtate de Dumnezeu este Satan, Diavolul. El nu a vrut ca împărăția nou născută a lui Dumnezeu, a cărei stăpânire este așezată în mâinile lui Cristos să preia puterea asupra chestiunilor pământului” (*Adevărata Pace și Siguranță*, Watchtower Bible and Tract Society Pennsylvania 1976, p. 76).

³⁹ Sociologul Andrew Haldon observa faptul că “cu cât martorii aud de crize sociale și economice, cu atât punctul lor de vedere despre viitorul acestei lumi este validat” Andrew Holden, *Jehovah's Witnessess, portrait of a contemporary religious movement*, London, Routledge, 2002, p. 24.

⁴⁰ Claude Baecher, *La fin du monde. Levée d'un coin de voile sur la continuité entre le monde présent et le Royaume à venir*, “Hokhma”, nr. 62/1996, p. 48-49.

adeptilor sau celor care sunt de partea răului. Tot ce înseamnă pentru primii mântuire, eliberare, bucurie, pentru ceilalți devine exterminare, distrugere, chinuri. Astfel, se distorsionează esența Evangheliei, înlocuind dragostea lui Dumnezeu cu ura și dorința de distrugere și se pot identifica foarte ușor adversarii cu toți cei care nu fac parte din Organizație. Așteptarea lor se concentrează pe sfârșitul acestui “sistem de lucruri” care va avea loc odată cu **Marele Război al Armagedonului**. În urma acestui război cei răi vor fi distruși (Psalmul 92, 7), iar cei care s-au dovedit loiali lui Iehova vor fi cruțați (I Ioan 2, 17)⁴¹. Întreaga literatură iehovistă prezintă acest moment ca “marea speranță” sau “ziua răzbunării”. Într-una din cântările iehoviste se spune: “Trompetele răsună, chemarea clară e/ Căci ziua răzbunării se apropie/ Noi dăm avertismentul, mulți nu-l găsesc plăcut/ Dar spunem cu-ndrăzneală, Regatul s-a născut!”⁴².

În broșura *From Paradise Lost to Paradise Regained (De la paradisul pierdut la paradisul recâștigat)* sunt descrise imagini cutremurătoare despre zgârie-nori care se prăbușesc, oameni care îneacă în puhoaiile de ape, grindină care cade din cer, clădiri în flăcări, oameni înghițiți de crăpăturile pământului etc. Mai mult, se arată că supraviețuitorii Armagedonului, “cei aleși”, după ce vor trăi “bucuria” de a vedea moartea cumplită a necredincioșilor, vor lucra timp de 7 luni pentru a strânge cadavrele celor mâncați de viermi, fiare și păsări și pentru a putea construi apoi paradisul veșnic.⁴³ Această viziune este greu de conciliat cu iubirea lui Dumnezeu pentru toți oamenii și de aceea publicațiile iehoviste încearcă, fără succes zicem noi, să iasă din această dilemă⁴⁴.

Pentru a concluziona, putem spune că atracția exercitată de grupurile adventist-milenariste, în rândul cărora martorii lui Iehova se înscriu prin excelență, se explică în mare parte prin faptul că ei *pun în scenă forme compensatorii pentru frustrările pe care anumiți oameni le resimt pe pământ*. Toate viziunile apocaliptice inspiră o **frică față de evenimentele tragice** care urmează să se întâmple, dar în același timp oferă și antidotul acestei frici: posibilitatea de a face parte din numărul sfinților care vor fi răpiți la cer sau vor rămâne pe pământ și vor fi scutiți astfel de acele evenimente înfricoșătoare. Această combinație de frică

⁴¹ “Creștinii adevărați de pe pământ nu vor lupta în acel război. Armagedonul este războiul lui Dumnezeu. Iar acest război nu va fi limitat la un singur loc geografic. Se va extinde pe tot pământul. Dușmanii guvernării lui Hristos vor fi nimiciti. Nu va scăpa nici unul!” (*Este anul 2000...*, p.7)...”. *Să aducem argumente din scripturi*, Watch Tower Bible and Tract Society of Pennsylvania 1985, p. 32- 36; *Să vină Regatul Tău*, Watch Tower Bible and Tract Society of Pennsylvania 1987, p. 162-173.

⁴² “Să proclamăm ziua de răzbunare a lui Iehova” în *Cântați laude lui Iehova*, Watch Tower Bible and Tract Society, 1990

⁴³ Watchtower Bible and Tract Society 1958 (p. 203-204; 207-211). În articolul *Veți fi în lumea nouă ?*, din « Turnul de Veghere », 15 aprilie 2000 se reia această viziune macabră: “Cei drepti care vor supraviețui vor vedea că cuvântul profetic al lui Dumnezeu este adevărat. În versetul 24 este profețit că “trupurile moarte ale oamenilor care s-au răzvrătit împotriva lui Iehova vor fi dovezi ale judecării sale”. Limbajul sugestiv folosit de Isaia ar putea părea șocant, însă descrierea sa este în armonie cu un fapt istoric. În Ierusalimul antic, gunoiul era aruncat în afara zidurilor cetății, iar, uneori, acolo erau aruncate și cadavrele unor criminali executați, considerați nedemni de o înmormântare decentă”. A se vedea de asemenea capitolul 19 al broșurii *Securitate mondială sub domnia « Prințului Păcii »*, Watch Tower Bible and Tract Society, 1990 care este intitulat “Iminentul război al zilei cei mari a lui Dumnezeu Atotputernic”, p. 152- 160.

⁴⁴ În articolul “Armagedonul. Un început fericit” (“Turnul de veghere”, 1 decembrie 2005) citim: “Însă mulți se întrebă de ce un Dumnezeu care este personificarea iubirii ar distruge o mare parte din omenire. Situația aceasta s-ar putea asemăna cu a unei case infestate de dăunători. Nu sunteți de acord că un proprietar grijuliu care se gândește la sănătatea familiei sale va stărpi dăunătorii ? (...). Așadar Armagedonul nu ar trebui să fie un motiv de teamă pentru oamenii care iubesc dreptatea. Dimpotrivă ar trebui să le insufle speranță. Războiul Armagedonului va curăți pământul de toată corupția și răutatea și va deschide calea unui nou sistem drept sub conducerea Regatului mesianic al lui Dumnezeu” (p. 4-7).

și mântuire în același timp este una din sursele puterii milenarismului⁴⁵.

⁴⁵ Eugen Weber în *Apocalypses et Millénarismes. Prophéties, cultes et croyances millénaristes a travers les ages*, Harvard, 1999 spunea că « Teroarea și speranța merg împreună. Împărăția milenară a lui Hristos reprezintă aspectul cel mai atrăgător al scrierilor eshatologice, chiar și pentru cei care nu împărtășesc credința creștină. Și la fel cum catastrofele corespund experiențelor cotidiene ale unei lumi corupte, tot așa speranțele puse în mileniu reflectă aspirațiile, dorințele dar mai cu seamă resentimentele și furia » (p. 271).